



# **basic education**

**Department:  
Basic Education  
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

## **SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS**

**SEPEDI LELEME LA GAE (HL)**

**LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)**

**MOPITLO/PHUPU 2025**

**MEPUTSO: 80**

**NAKO: Diiri tše 2½**

**Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 27.**

**DITAELO LE TSHEDIMOŠO**

1. Badišiša ditaelo tše ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephephe la dipotšišo ka moka. Lebelela diteng letlakaleng la bone gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tše o ithutilego tšona lenyaga. Ka morago ga moo, bala dipotšišo tše gomme o kgethe tše o tlogo di araba.
3. Lephephe le le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:
 

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Dingwalotšhaba	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama/Tiragatšo	(25)
4. Araba dipotšišo TŠE TLHANO: TŠE THARO KAROLONG YA A, E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C ka tsela ye e latelago:
  - KAROLO YA A: THETO  
DIRETO TŠEO DI BONWEGO: Araba dipotšišo TŠE PEDI.  
SERETO SEO SE SA BONWAGO: Araba potšišo ya KGAPELETŠO.
  - KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA  
Araba potšišo E TEE ya padi goba E TEE ya dingwalotšhaba.
  - KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO  
Araba potšišo E TEE.
5. KGETHO YA DIPOTŠIŠO GO KAROLO YA B (PADI/DINGWALOTŠHABA) LE KAROLONG YA C (PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO)
  - Araba dipotšišo ka dipuku tše o di badilego FELA.
  - Araba potšišo E TEE YE TELELE le E TEE YA SETSOPOLWA
    - Ge o araba potšišo ye telele KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ya setsopolwa KARALONG YA C.
    - Ge o araba potšišo ya setsopolwa KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ye telele KAROLONG YA C.
    - Šomiša lenanetekolo/lenanetshwayatshwayo go go hlahlha.
6. BOTELELE BJA DIKARABO
  - Go potšišo ye telele ya karolo ya Theto, karabo e be mantšu a 250-300.
  - Go potšišo ye telele ya dikarolo tša Padi/Dingwalotšhaba le Papadi/Terama, karabo e be mantšu a 400-450.
  - Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego go dipotšišo tša ditsopolwa.
  - Balekwa ba ikemišetše go fa karabothwii ka mokgwa wa maleba.
7. Latela ditaelo tše di hwetšwago mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko.

8. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
9. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
10. Nako yeo e ukangwago ya go araba dipotšišo:  
  
KAROLO YA A: Metsotso ye 40  
KAROLO YA B: Metsotso ye 55  
KAROLO YA C: Metsotso ye 55
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

**DITENG****KAROLO YA A: THETO****Direto tše di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tše di latelago.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. 'O mmagobanake'	Potšišo ye telele	10	6
2. 'Theka le a thunya'	Potšišo ya setsopolwa	10	7
3. 'Ntlemolleng'	Potšišo ya setsopolwa	10	8
4. 'Le ikgobošetšang?'	Potšišo ya setsopolwa	10	9

**LE****Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo).**

5. 'Go kwena'	Potšišo ya setsopolwa	10	10
---------------	-----------------------	----	----

**ELA HLOKO:** Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. Ge o arabile potšišo ye telele KAROLONG YA B/C o swanetše go araba ya ditsopolwa go tšwa go KAROLO YA C/B. O swanetše go araba potšišo E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C.

**KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA****PADI: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

6. Badimo ba boletše	Potšišo ye telele	25	11
7. Badimo ba boletše	Potšišo ya ditsopolwa	25	11
8. Kgalagalo tša setu	Potšišo ye telele	25	13
9. Kgalagalo tša setu	Potšišo ya ditsopolwa	25	13

**GOBA****DINGWALOTŠHABA: Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

10. Todi ya batlogolo	Potšišo ye telele	25	15
11. Todi ya batlogolo	Potšišo ya ditsopolwa	25	17

**KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO****Araba potšišo E TEE fela go tše di latelago.**

12. O iphihletšeng?	Potšišo ye telele	25	19
13. O iphihletšeng?	Potšišo ya ditsopolwa	25	19
14. Naga ga di etelane	Potšišo ye telele	25	22
15. Naga ga di etelane	Potšišo ya ditsopolwa	25	22
16. Lehufa	Potšišo ye telele	25	25
17. Lehufa	Potšišo ya ditsopolwa	25	25

**\*ELA HLOKO:** Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.

**LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO**

Dira leswao la (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o latetše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO (✓)
<b>A:</b> Theto (Direto tše di bonwego)	1–4	2	
<b>A:</b> Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
<b>B:</b> Padi (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa) <b>GOBA</b>	6–9		
<b>B:</b> Dikanegelotšhaba (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	10–11	1	
<b>C:</b> Papadi/Terama/Tiragatšo (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	12–17	1	
<b>*ELA HLOKO:</b> Mo KAROLONG YA B le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. O ka se arabe dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.			

**KAROLO YA A: THETO****MONTSHEPETŠABOŠEGO – M Mamabolo****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.

**POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE**

Sekaseka moko wa sereto se sa ka tlase. Botelele bja karabo ya gago e be mantšu a 250–300.

**O MMAGOBANAKE – PM Mashilo**

- 1 Ke go teile serokaphatla bokgarebeng
- 2 O le naledi ya go takuma mello,
- 3 O takuma tšhebelesane tša makgowa,
- 4 Ka go bona ka ihlo la leratorato.
- 5 O mmagobanake!
  
- 6 Ramasedi ke mo fa tebogo
- 7 Gobane ka wena ke filwe gauta,
- 8 Ke filwe tlapannahlokwa la Toitše,
- 9 Ke filwe kgagarakgolo ya bja ka bophelo.
- 10 O mmagobanake!
  
- 11 O mpeile pšheregehle ka fera seseka,
- 12 Wa mpea hubeng sa leratorato,
- 13 Wa mpea gaegae ga mahlaku
- 14 Lapeng la khutšo setukalethabo.
- 15 O mmagobanake!
  
- 16 O se hlahlaulwe ke tša badimo diphefo,
- 17 Tša go kutufanya motho monagano,
- 18 Wa dula bofefeaneng leubeng
- 19 Ka leleme wa ya le melodi ya makaba.
- 20 O mmagobanake!
  
- 21 Tla re se obaobe ditšitlanyalethabo
- 22 Gobane di iša motho boenyan, khutša senya Motseng,
- 23 Nyanyeng batho tša šia ka go ebaeba
- 24 Ba šareditšwe ke bophelo malapišabatho.
- 25 O mmagobanake!

[Letl:132–133]

[10]

**POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Bala ditemanatheto tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**THEKA LE A THUNYA – M Mamabolo**

- 1 Ke be ke tšerwe ke melodi ya makaba tšobana la ka,
- 2 Ke bone a bangwe mafuri pelo ya gana go kotopetša,
- 3 Momomono ra monana wa kgatsintsi ya lerato,
- 4 Bokoti ra neana bja rato nonnoti ya Bophelo,
- 5 Nankhono theka le a nkgalakela ke bakwa le badimo,
- 6 Sekhukhuni se bonwe ke sebataladi.
  
- 7 Bomphetakapejana ba nkotile ditshwaro, ke nkga sa sebodu lehono,
- 8 Therešo ba nkatošeditše sa yona sebatama, ke tshereane,
- 9 Tšhoolo ba thabalakile mmele wa ka ka ya go fiša sa leretha,
- 10 Lesego re dikile re tamolla ka tlhalalo ke go sema sephantha,
- 11 Nankhono ke emaemišwa le botšhupatšadigwere beng ba legola,
- 12 Letswele ke tahlane, le ntahletše magalagapeng a dihudušaphelo.
  
- 13 Ditšidi le ditshemo tša matšhekge mahloko a ka a di pshirile
- 14 Gobane motšhaotšhele ke a ripitla,
- 15 Lerato le ila motlalo ka ntaka ya leihlo ke fahlogetše,
- 16 Ga le na mmala le bjalo ka ba bošego ke bone,
- 17 Buša pelo re thomolle bophelo fase hle!
- 18 Tlaa re boelantšhwe ke tšhimama mohlomongwe ke tla fola.

[Letl. 98–99]

2.1 Tsopola tše di latelago temanathetong ya 1:

- 2.1.1 Poeletšothomi (1)
  - 2.1.2 Poeletšogare (1)
  - 2.2 Na ke dikgopololo dife tše di tšweletšwago ke methalotheto ya 5 le 6. (2)
  - 2.3 Hlaloša ka mo sereti se dirišitšego mothofatšo temanathetong ya 3. (2)
  - 2.4 Hlaloša sebopego sa ka ntle sa sereto o lebeletše ditemanatheto. (2)
  - 2.5 Na moyo wo o fokago seretong se ke wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- [10]**

**POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Badišiša ditematheto tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**NTLEMOLLENG – PM Mashilo**

- 1 Le mpelege ya lena melao ka latela,
- 2 Ka thari ya kgokong la nkhunela mamen,
- 3 Kgetleng tša lena bokatlou ka le golela,
- 4 Ka ba yo mongwe wa dirotholana faseng leno.
  
- 5 Mešomo lapeng ka šoma go ya ka makgethe,
- 6 Pušo ke theeeditše ya lena Mme mmelegi;
- 7 Eupša thuto ga le mphe le ntsene kgwethekgwethe,
- 8 Mahlatse le nkuna ona gore ke se be molemogi.
  
- 9 Ka nyalo le ntlememeletše ke a hlaka
- 10 Gobane ka yona ke rapeletša bophelo,
- 11 Ebile ka yona ke imelwa ke bophelo,
- 12 Ke phela bja majaditala, ganateng la sehlakahlaka.
  
- 13 Hlee ... ntlemolleng ke tšweng ka difata!
- 14 Ke tšweleng ka ntle go ya go fatafata.

[Letl.120–121]

- 3.1 Laetša morumokwano wo o tšwelelago temanathetong ya 1. (2)
  - 3.2 Laetša ka mo sereti se šomišitšego tshwantšhokgopoloo temanathetong ya 1. (2)
  - 3.3 Hlaloša tirišo ya setlabelatheto temanathetong ya 3. (2)
  - 3.4 Hlaloša kgetho le tirišo ya mantšu methalothetong ya 4 le 12. (2)
  - 3.5 Akanya maikutlo a sereti go ya ka diteng tša sereto se. (2)
- [10]**

**POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Badišiša ditemanatheto tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**LE IKGOBOŠETŠANG? – MJ Tauatsoala**

- 1       Le ikgobošetšang kgobošo ya bogoboga makgarebemethepa?  
 2       Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?  
 3       Le ikgobošitše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,  
 4       Le thankgeditše kgoro ya bosešane ka nyefolo pepeneneng,  
 5       Meaparo ke ya sebjalebjale diaparo le ikapere,  
 6       Dirope kgakala di tamiša mofetikatsela masogana a bogela,  
 7       Masogana a bogela a loketše diatla potleng.  
  
 8       A masogana mahlo a tsepeletše faroborutho go phadima leboelela,  
 9       Le tsatsanka le mebila mebele le rekiša dikata di iphe,  
 10      Le hlwe le hidinya llo sa ge ba iphile kganthe le ba gokile.  
 11      Batswadi malapeng ge ba kgalema makgalemele le itire dimpšhe,  
 12      Batswadi ka a go bola mae le ba gaše ka mebinikaparo.  
 13      Le lengwe la matšatši masogana a tla le upa bokaboraga,  
 14      Ka malapeng le gorositše tlogolwana di se na borragotšona.

[Letl. 76–77]

- 4.1      Laetša potšišoretoriki temanathetong ya 1 o be o fe le tirišo ya yona. (2)  
 4.2      Laetša tirišo le mohola wa kgokanyi/tlemanyi methalothetong ya 6 le 7. (2)  
 4.3      Hlaloša ka mo sereti se dirišitšego tshwantšhokgopoloo mothalothetong wa 6.  
           Fahlela karabo ya gago. (2)  
 4.4      Hlaloša sebolepego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše ditemanatheto. (2)  
 4.5      Re alele maikutlo a gago mabapi le diteng tša sereto se. (2)
- [10]**

**LE**

**SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPELETŠO)****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOWA – MD Kgobe****POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Bala ditemanatheto tše ka tlhokomelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**GO KWENA – OK Matsepe**

- 1      Ka meetseng se o se boifago wena ke eng
- 2      Ge dihlapi o di bolotša ka nose?
- 3      Ka ntle se o se boifago wena ke eng
- 4      Ge le bana ba ditlou o sa ba noše a mabose?
- 5      Komelelo e iphile maatla, meetse ke madibana,
- 6      Fao ke mo o bunago o sa tshwenyege.
- 7      Ge ka ona o gana le ka a segwana –
- 8      Re nwe eng gore bophelo re bo thekge?
- 9      Bojato bja gago bo swana le bja lewatle
- 10     Le hupilego diphiri le ganago go di utolla,
- 11     Mereba ya gago e swana le ya dithaba ga e kgahle,
- 12     Gobane di gana ka ditsela ge re di bula.
- 13     Mohla dinoka le madiba di pšhela sa ruri,
- 14     Tlala e hloka kwelobohloko di tla go bolaela sa ruri.

[Letl. 40]

- 5.1     Laetša paterone ya morumokwano methalothetong ye 4 ya mathomo. (2)
  - 5.2     Efa dikgopololo tše di tšweletšwago ke methalothetho ya 2 le 10. (2)
  - 5.3     Laetša ka mo sereti se dirišitšego tshwantšho le tirišo seretong se. (2)
  - 5.4     Na sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela ka ntlha E TEE. (2)
  - 5.5     Re alele thuto ye re e hwetšago seretong se. (2)
- [10]**

**PALOMOKA YA KAROLO YA A:**     **30**

**KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA**

Araba potšišo YE TELELE goba YA SETSOPOLWA. Ge o kgetha ditsopolwa KAROLONG ye gona araba ye telele KAROLONG YA C. Ge o kgetha ye telele KAROLONG ye gona araba ya ditsopolwa KAROLONG YA C. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a 400–450.

**POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE*****BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Sekaseka tikologo ya padi ye.

[25]

**POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA*****BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Badišiša ditsopolwa tše gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**SETSOPOLWA SA A**

Ee, rena ga re gane gore motho a fiwe molao, eupša ngwana phoša dira ga a bolawe mmolao wa nogu. Ee ga a kgatlwe hlogo ba gešo. Tšela tša go dirwa ke Mabote letšatšing lela gona, e be e le tšona tša go fehla kgoro.

Batsebi ge ba di hlopholla ba re yola mosadi wa batho o rile go jewa ke bodutu a bona go se bokaone bja go phala bja go ikutswa le monna yola Mahlephiša ka ge monna wa gagwe Mabote a be a mo fetošitše mohlologadi a dutše a phela. O be a tloga a mo tshediša mahlo mo go sa tšeelwego kgang. Ba go se tšabe go šelema tšidi ge ba di hlatsela ba re e be e re swahlana ge e sa thoma go tseatšea, Mabote a tšwe ka lesoro la motse wa gagwe e be e le gona ge a ile go fihla ge la ka moswane le itahla Bohlabela. Ke fela mosadi yo a šetšego a nothile yo ruri a bego a ka šwapetša thetho gwa kgonega.

Kgoši Manamela yena o rile go di topatopa bjalo ka dithorwana tša mabele, pele a ka rema molato a kgopela megopoloo ka moka yeo e rwelwego ke magata ao a bego a bothane fao kgorong go tshwa la bošiwana. Ba išane kua le kua ka tšona ka gona go tšaba go hloiwia le go šupša ka menwana e se bona bajiba mahlakore, gwa re yena kgoši Manamela ka sebele a iša molato selepeng.

'O nyefotše sešane sa basadi, wena Mabote.'

'Ge ke dira eng bjale mong'aka?'

'Tlogela go mpheroša dibete Mabote, kgane re bolela ka eng felo fa?'

[Letl. 64–65]

- |     |   |     |
|-----|---|-----|
| 7.1 | Efa tswalano ya Mahlephiša le Mabote.   | (1) |
| 7.2 | Laetša gore ditiro tša Mabote di mo tšweletša e le motho wa mohuta mang setsopolweng se. Efa mehlala YE MEBEDI. | (3) |
| 7.3 | Bontšha boithekgo bja diteng tša setsopolwa se.   | (1) |

- 7.4 Hlaloša mošomo wo o tšweletšwago ke poledišano ya kgoši Manamela le Mabote setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 7.5 Hlatholla ka mo leina la padi ye le nyalelanago le diteng tša yona ka gona. (2)
- 7.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le maitshwaro a Mabote pading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

**LE****SETSOPOLWA SA B**

'Go direga eng?'

'Badimo ba a ntatola, ba swana le yena. Le bona ba sa emere sekgori.'

'Leka go thibela yo malome, ge e le badimo bona re tla ya go khunama phupung tša bona ka ye tšhwaana pudi.'

Ditau le Ngwetšana ba ile ba leka gape go di dudiša ka a mabedi, gomme morago ga fao yola Ngwetšana a olela ditaola tsela tša gagwe a tlogela Ditau yo ruri a bego a tsene tlhakahlakanong ya monagano. 5

Kgokolo le yena o rile go fihla gae a hlola mo a felago a okamela gona ge a botšiša tša masa. Aowa, tša gagwe le yena di ile tša se mo kune selo tša fetša ka gona go mo loma tsebe. Di rile mola ge di eme ka leoto le tee bjalo, Kgokolo a ipetha sehuba ka lona leo le rego yena ga se mošemanyana wa go tšwala lekgeswa. Aowa, ka leo letšatši lona digwaba di be di gahlane ka gore ngaka Ngwetšana le yena o tlogile go Ditau a ikana ka leo le rego khwephane e tlo kgeba ka mafuri a yona gomme madupa a yona a tamiša kgole le kgauswi. Ngwetšana o be a sa gane seo badimo ba bego ba se belaela. Seo se be se tsebjia ke yena ka noši gore badimo ba Ditau ga ba dumele, eupša o tshephišitše Ditau gore ba swanetše go leka ka gore nnete gona go leka noka ga se go wela. Seo se bego se mmelediša kudu ke maleatlala ao a bego a dirilwe ke Kgokolo malome'agwe. 10 15

[Letl.134–135]

- 7.7 Efa molwantšwa le molwantšhi go ya ka diteng tša setsopolwa se. (2)
- 7.8 Na mantšu a Ngwetšana a gore 'khwephane e tlo kgeba ka mafuri a yona gomme madupa a yona a tamiša kgole le kgauswi' a ka hlola thulano ya mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 7.9 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša tebelelo ya mongwadi setsopolweng se. (2)
- 7.10 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ponelopele ya gago mabapi le kamano ya Ditau le Kgokolo ge a fetša go kwa gore ke Kgokolo yo a mo potilego ka maweng. (3)
- 7.11 Hlatholla ka mo mongwadi a tšweleditšego thekniki ya tekolapejana pading ye. (2)
- 7.12 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla ka mo mongwadi a tšweleditšego molaetša wa padi ye. (2)

[25]

**POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE****KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Sekaseka tikologo ya padi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]

**POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Lekodišiša ditsopolwa tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**SETSOPOLWA SA C**

Go boeleng ga Molatelo gae a phuthetše lethabo leo ka lepayana, go ile gwa tsoga sesasedi. E be e se sesasedi sa go tshwenya ka gore e be e le sa lethabo, bakgekolo le basadi ba phepela ka maswielo le magogwa mola bakgalabje ba kgarama bjalo ka maamane e le ge ba itia dikati. Morwa yoo wa Mojagobedi le Molatelo o ile a thewa la Matome ka ge le be le mo lebane. Gape ke sona segagaborena bana ba thaka 'rakgoloake. Ngwana ga a re go belegwa a fo thewa leina go ya ka mmala wa gagwe goba sebopego e se kgomo goba pudi. 5

'O bona go ka ba bjang ge re ka ya go aga thoko?'

'O ra gore re tloge ka mo gae?'

'Ee, kgane wena o bona bjang?'

10

'Ke a go kwa, eupša taba ye kaa o tšwa go e tšea kae? Gape ge e le gore go na le yo a go tshwentšego o mpotše ke bonane le yena.'

'Wena a ke re ga o hlwe ka mo gae.'

'Molatelo, etšwa ka taba o tlogele go gata dirite.'

'Gona a re di tlogele.'

15

'Ra di tlogela bjang? O ka se thome taba ye kaa, ka re ge ke re o e thomišwa ke eng wa re re di tlogele.'

'Dikgaetšedi tša gago o a tseba le wena gore di bjang Mojagobedi.'

'Ga ke tsebe. O reng o sa mpotše?'

'O a tseba gore batho bao ga ba nyake go mpona ka leihlo. Ge e le Mmakoma yena ga ke sa bolela.' 20

[Letl. 27]

- 9.1 Efa tswalano ya Molatelo le Mmakoma. (1)
- 9.2 Laetša gore ditiro tša Molatelo di mo tšweletša e le motho wa mohuta mang setsopolweng se. Efa mehlala YE MEBEDI. (3)
- 9.3 Bontšha boithekgo bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 9.4 Hlaloša mošomo wo o tšweletšwago ke poledišano ya Mojagobedi le Molatelo setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 9.5 Hlatholla ka mo leina la padi ye le nyalelanago le diteng tša yona ka gona. (2)
- 9.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le maitshwaro a Molatelo go monna wa gagwe? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE

**SETSOPOLWA SA D**

'Wena o hloma bjang? Kgane Molatelonyana yoo wa gago o na le eng yeo nna ke se nago nayo?'

'Se bolele bjalo ka mosadi wa ka.'

'Mosadi wa gago? Ge nkabe o tseba tše nna ke di tsebago ka yena o be o ka se bolele bjalo.'

'O bolela ka eng?'

'O nkwele. Goba o nyaka gore ke bolele gape? Ke re ge nkabe o tseba tše nna ke di tsebago ka yena o be o ka se bolele bjalo.'

'Wena motho wa batho, ntšwele motse!'

'Ke boele GaMaupa e le bošego bjalo? Ke tla sepela ka eng? Gape dithekisi di fedile.'

'Wena ge o etla mo o be o gopotše bjang?'

'Ke be ke sa gopola bjang, ke be ke gopotše wena. Ke itire eng nna ge ke go rata?'

'Bona, emelela ke go iše gae!'

'O reng o sa re ke robale ka phapošing ya baeng ke tla tsoga ke tloga gosasa?'

'Yeo taba o ka se e bone. Ke go iša gae gona bjale. Emelela ... A re ye!'

Mphapantšhi o ile a hlahlawetšwa a ntšhwa ka fao ngwakong a yo nametšwa sefatanaga ka lehlahlarietšane. Taba ye botse e ile ya ba gore e be e le bošego, gomme baagišane ba sa bone gore eng ke eng. Gape nkabe ba bone gore eng ke eng ba be ba tlo tšama ba kgopelana motšoko le diphafana goba matswai le maupi ka tšona. Batho re bjalo, ga se gore ke baagišane ba Mojagobedi fela bao ba bego ba ka dira ka mokgwa woo.

[Letl. 111–112]

- 9.7 Efa molwantšwa le molwantšhi go ya ka diteng tša setsopolwa se. (2)
- 9.8 Laetša mohuta wa thulano ye e tšwelelago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 9.9 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša tebelelo ya mongwadi setsopolweng se. (2)
- 9.10 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ponelopele ya gago mabapi le go etela Mojagobedi ga Mphapantšhi. (3)
- 9.11 Hlatholla ka mo mongwadi a tšweleditšego thekniki ya tekolapejana pading ye. (2)
- 9.12 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla ka mo mongwadi a tšweleditšego molaetša wa padi ye. (2)

**[25]**

**GOBA**

## DINGWALOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA.

### POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE

#### **TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng**

Sekaseka **sebopego sa** dikanegelotšhaba tše di latelago:

1. Nonwane – 'Tšhwene ke motho, ga e bolawe!'
2. Sereto – 'Kgoši Malebogo'
3. Koša – 'Basadi ba mo ke baloi'

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

## NONWANE

### **TŠHWENE KE MOTHO, GA E BOLAWE!**

Nonwane, Nonwane!

Keleketla!

Kgalekgale go be go na le monna yo mongwe kua nageng ya Mapulaneng. Lapa la gagwe e be e se lapa fela ka ge le be le rareditšwe ka mafata a makoto le mehlare yeo a bego a e bjetše. Go leka go hlodimela ka gare ga legora leo, e be e dio ba go kopana le leswiswi la poo. Yena o be a dula le bana ba bantši bao a bego a ba bitša gore ke ditlogolwana tša gagwe felafela. Mokgekolo wa gagwe o be a se a ka a bonwa ke motho le ka letšatši le tee. Bontši bja baagi ba be ba feditše ka la go re ga a na mokgekolo. Seo se bego se makatša ke go re o be a na le tšhetšherane ye ntšintši ya bana. E be e tloga e le moretha wa mašumane, ba iphelela ka go lelekišana, go namela mehlare le go šiašiana, re sa lebale le go gola ditšie.

Mokgalabje yena o be a iphelela ka go tsoma diphoofolo lešokeng. O be a tloga ka masa gomme a boe ka dinako tša go bulela dikgommo ...

Mpho! Sa mosela senkota!

[Letl. 57]

**SERETO****KGOŠI MALEBOHO – BMT Makobe**

1 Ke Mohananwa wa Mmatšhwene a Lebula,  
 2 Tšhwene senaiwammelle  
 3 Mola ka makopong e sa naiwe;  
 4 Ke setlogolo sa Batswana,  
 5 Basarwa batho ba boKgama le boMmangwato  
 6 Ngwato a' Mphela le Hlabirwa;  
 7 Ke tšhwene ya Mašialegare, thaka tša go šia go gobolwa,  
 8 Ke motho wa boSeiphi sa boRahlapi a bodiba  
 9 Ke Ratšhatšha Mashilo morwarre wa Magoboko,  
 10 Madireng ke ya ke le noši  
 11 Ga ke romeletše masogana.  
 12 Bana le bommabo ba ile ba ntshega go bopega,  
 13 Nna phoofolo sešikalethaba le mawa,  
 14 Ka hwa ka disego  
 15 Ka be ka nyaka go fegologa Mohlatsweng,  
 16 Ka re ke fetola ka re ga se lekopo ke dikepisi tša masogana tše!  
 17 Ba re mosela wa ntšokotšoko šoo o lekeletše,  
 18 Ka re ga se moselasela,  
 19 Ke dirotwane tša masogana.  
 20 Boya bjona ka gana nnang gore ke bjona,  
 21 Ka re ga se boyo ke dipaki tša masogana!

[Letl. 114–115]

**KOŠA****BASADI BA MO KE BALOI – BMT Makobe**

Basadi ba mo, ke baloi!  
 Ba hloka ...!  
 Ba hloka le mekgolokwane!  
 Mmaloo!  
 Mmaloo!  
 Mmaloo! Mmaloo! Mmaloo! Mmaloo!  
 Mmaloo!  
 Mmaloo! Mmaloo! Mmaloo!

[Letl. 149]

**[25]****GOBA**

**POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe le AP Nkadimeng**

Bala ditsopolwa tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**SETSOPOLWA SA E****KGOMO E TSOGILE BAHUNG – AP Nkadimeng**

Nonwane, Nonwane!

Keleketla!

Kgalekgale mehleng ya bogologolo go be go na le monna yo mongwe yo a bego a tsebega ka leina la Rahodu. Yena o be a dula motseng wa Soweto. Monna yo o be a hlola tlhakahlakano baduding ba motse wa Soweto, batho ba sa ipshine ka yena. O be 5 a ruile dikgomo le dipudi le dinku gomme a sa rate batho ba bangwe ba rua bjalo ka yena.

Rahodu o be a se a tuma ka lebaka la lero la gagwe fela, eupša o be a tumile ka go 10 uts wetša batho maruo a bona gore go hume yena a nnoši. O be a tsebega kgole le kgauswi metseng ya makheišeneng. O be a thakga manyalo le dipulo tša maswika ka dikgomo tše a bego a ba tlišetša tšona gore ba hlabele mediro ya bona. Dikgomo tša gagwe di be di rekega kudu, ke ka moo monna yo a bego a tsebega kgole le kgauswi. Gabotsebotse, Rahodu o be a belegetšwe motseng wa Leribe kua nageng ya Lesotho. Ka go realo, o be a na le metse ye mebedi. Motse wo mongwe o be o le kua Leribe, 15 nageng ya Lesotho mola wo mongwe o le Soweto go la Gauteng. Rahodu o be a na le lero kua gagabo Leribe mola a na le lengwe mo Gauteng motsengmogolo wa Soweto. Le gona kua gagabo o be a hloilwe ke batho ka lebaka la mekgwa ya gagwe ya bophelo. Mo Soweto le gona o be a sa ratwe ke batho ka lebaka la yona mekgwa yeo ya gagwe ya bophelo. Rahodu o be a se a hloiwka ke batho bohole bao a phelago le bona. O be a hloilwe ke balemi goba barui ba dikgomo, dipudi le dinku ka ge a be a ba 20 uts wetša lero la bona.

O be a uts wa lero la Gauteng a iše Lesotho gomme ge a boa Gauteng go tšwa Lesotho o be a gogola lero la fao gomme a tle nalo Gauteng. Ka letšatši le lengwe batho ba ile ba ya lapeng la Rahodu go yo reka kgomo ya monyanya. Lapa la Kelahlile le be le thabetše go hwetša kgomo ka pela ntle le bothata. Rahodu o ile a uts wa kgomo ya motho yo mongwe a e iša moo monyanyeng. Kgomo e ile ya gapša ya išwa gabomonyanya. Rahodu o rile go fihla monyanyeng a leka gore o tlemaganya kgomo le mohlare. Ge ba tlema kgomo go wona, mohlare o ile wa tomoga ka medu. Ba rile ba sa kgotsa, mohlare wa opela wa re: ... 25

[Lett. 83–84]

- 11.1 Efa mohuta wa nonwane ye. (1)
- 11.2 Efa mehlala YE MEBEDI go tšwa setsopolweng se go laetša gore tikologo ye e tšwelelago mo ke ya sebjalebjale. (2)
- 11.3 Ka dintlha TŠE PEDI efa ponelopele ya gago mabapi le ditiro tša Rahodu tša bohodu. (2)
- 11.4 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša tšweletšo ya bothata le tharollo ya bjona nonwaneng ye. (3)

- 11.5 Na leina la nonwane ye le nyalelana bjang le diteng tša yona? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 11.6 Sekaseka morero wa nonwane ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)

**LE****SETSOPOLWA SA F****KGOŠIGADI MODJADJI (KGOŠIGADI YA GO NEŠA PULA) – BMT Makobe**

- 1 Re Balobedu, re boologa bohlabatšati bja Zimbabwe,
- 2 Re ditlogolo tša Kgošikgolo Dzugudini
- 3 SebušaBakaranga banešapula tša mokhora,
- 4 Ba rego ge e duma e a tšhologana,
- 5 Ra tla ra ja maraka le dinyoba,
- 6 Ditlogolokhukhukhukhu tša Kgošikgolo Monomotapa
- 7 Baagibagolo ba leboto monepenepeswika la marope a Zimbabwe ...
- 8 Re šikatee le Bavenda le Baphalaborwa ba Malatji
- 9 Moo ba rego tshoganatlogelang go hubakela Borwa,
- 10 Ka ge mo go phala Borwa ebile go lla noto.
- 11 Re hlompšha le ke Mazulu, tlogolwana tša Kgoši Tšhaka,
- 12 Le leina ba reetše Mabelemane,
- 13 Ka go leboga mokhora wa pula tša matlorotloro lefaseng re tlišago.
- 14 Re dikgošikgolo manešapula tša medupi, pula tša matlorotloro,
- 15 Re buša tšatši le hlabile!
- 16 Bošego re šuthelela batho ba bošego sebaka,
- 17 Re banwi ba meetsetlhweka a noka tša boMolototsi,
- 18 Magageng a thokgwa tša boDaja,
- 19 Diphororong tša boDebegeni,
- 20 Moo go fokago meoya ya badimo baletasetšhaba,
- 21 Mola bogoši bo ikadile Khetlhakone
- 22 Moo šaka la bogoši le hlomphilwego ngwageng wa 1936
- 23 Go ba bohwa bja naga ya Afrika-Borwa.
- 24 Ka gaborena ga re nyalwe, re a nyala,
- 25 Bane re swere mphodikgolo, mpho tša badimo le Modimo,
- 26 Re swere naka la pula maphedišaditšhabatšhaba,
- 27 Re swere todi tša magodimo madidimetša go tšwa kgole magodimodimong,
- 28 Re tšhaba go tswaka meeta le pitša tša badimo ka diaila ditlalemeso!

[Letl. 112]

- 11.7 Laetša poeletšo yeo e tšwelelagoo methalothetong ya 1 le 2, 26 le 27. (2)
- 11.8 Ngwala dibokantšu TŠE PEDI tše di gatelelagoo kgopoloo ya botšo bja Balobedu go tšwa methalothetong ya 1-3. (2)
- 11.9 Hlaloša ka mo sereti se dirišitšego kgetho le tirišo ya mantšu methalothetong ya 8, 9 le 17. (3)
- 11.10 Hlatholla tirišo ya setlabelatheto se se tšwelelagoo methalothetong ya 21–23. (2)
- 11.11 Re alele maikutlo a sereti seretong se. Fahlela karabo ya gago. (2)

[25]

**PALOMOKA YA KAROLO YA B:** **25**

**KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA/TIRAGATŠO**

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o kgethile ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG ye. Ge o kgethile ye telele KAROLONG YA B gona kgetha ya ditsopolwa mo go KAROLO ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a 400 – 450.

**POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE****O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso**

Sekaseka Morero wa papadi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]

**POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso**

Bala ditsopolwa tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**SETSOPOLWA SA G***(Ka gare Bošego ngwakong)*

SARINKI:	( <i>O bolela ka sellathekeng</i> ) Nna ke tla be ke eja eng? ( <i>Go a kokotwa</i> ) Go lokile, motho o mongwe o a tsena. ( <i>Go tloga segodišantšung.</i> ) Tsena!	
BENJAMENE:	( <i>O a goroga</i> ) Hleng o tima sellathekeng ge ke kokota?	
SARINKI:	Na o reng o no tsena le go ntšhekiša, Benjamene? O tagilwe bjang? 5	
BENJAMENE:	Ngwana o šetše a robetše?	
SARINKI:	A ke re nka be o mmona mo? Matšatši a ona ke re o a nkgopola.	
BENJAMENE:	Ke mmoditše le Monyaku gore le ge nka tagwa bjang goba bjang, mosadi wa ka ke a mo gopola. Bjale o a bona ke tliile, rato. Wena o no mpotša gore ngwana o šota eng nna ka mo phethela. 10	
SARINKI:	E le gore o tšeа kae tšelete matšatši a wena?	
BENJAMENE:	Tša gore ke e tšeа kae ga di nyake wena. Wena hleng ga senke o no mpotša gore tšelete o be o e tšeа kae.	
SARINKI:	Afa ga o rekiše dikgomo tša tatago, wena Benjamene?	
BENJAMENE:	Le ge nka di rekiša, a ke re ke tša tate. 15	
SARINKI:	O a di rekiša?	
BENJAMENE:	A re tlogele tšeо rato. Ke na le kgopelo ye ke nyakago go e dira gonabjale.	
SARINKI:	Dikgopelo di dirwa mola megopolو ya batho e re tsweetswee!	
BENJAMENE:	Ke nyaka go go nyala kgwedi ye e tlago. 20	
SARINKI:	Afa ke go kwele gabotse, Benjamene? O re o nyaka go nnyala?	
BENJAMENE:	Ee, kganthe ke semaka ge motho a nyalwa ke nna?	
SARINKI:	Mokgwa ga se nke ke no emela mantšu a mohuta wo go tšwa molomong wa gago.	
BENJAMENE:	Ke holofetše Sarinki. Kg wedi ye e tlago ke romela bagešo go tlo 25 kgopela sego sa meetse.	

Mminorathwana

[Letl. 77–78]

- 13.1 Ka dintlha TŠE PEDI tsopola dipolelo tša Sarinki tše di laetšago moya wa ntwa. (2)
- 13.2 Bontšha bokamorago bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 13.3 Efa bohlokwa bja ditšupasefala setsopolweng se. (1)
- 13.4 Bapetša mminoratho le mminorathwana go ya le ka fao di dirišitšwego ka gona papading ye. (2)
- 13.5 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ka mo mongwadi a tlemollotšego lehuto la papadi ye. (3)
- 13.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le maitshwaro a Sarinki papading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

**LE****SETSOPOLWA SA H****(Ka ntle Bošego Kgorwaneng)**

Go kwagala motho a epa

- REBONE: Tate, ke neng o le mo botshwelomare?
- MAHUNELA: (O a epa) Ke a nyaka, ngwanaka.
- REBONE: O nyaka eng? Bona gore o fatolotše mantle ebile a nkga bjang.
- JEMINA: Tatago ga a sa itira, Rebone. Motho a ka dio thankgolla matšila a a ka botshwelomare a re ke a nyaka. O nyaka eng Mahunela? 5
- MAHUNELA: Nna ke a tseba.
- JEMINA: Ke re ge nka be o re o tsoša botshwelomare bjo ke be ke tla go kwa.
- MAHUNELA: (Ka khlofelo ya maswabi) Ao, gape ga e gona. E kae yona?
- JEMINA: (O thoma go befelwa) Eng, motho wa Modimo?
- MAHUNELA: E tšerwe ke mang, Rebone? Mola ntlwana ye ya wago o ile wa tla mo? 10
- REBONE: Aowa. E sa le e no wa, nna ke šomiša botshwelomare bja ka baagišaneng.
- MAHUNELA: Le wena Mogadibo ga sešo o no tla mo?
- JEMINA: Kganthe ke dula ka mo gabolena?
- MAHUNELA: Bjale e tšerwe ke mang? 15
- JEMINA: Re re na eng motho wa Modimo? (Go lla mogala) Na mogala wo o llago ga se wa Rebone?
- REBONE: Ke wona. E re ke o arabe. Hallo.
- HLOGI: (Filthara) Rebone mogwera, na hleng o ile tuu? Tatago o sa timeletše?
- REBONE: Aowa, o boile. Šo yena. Nna tša gešo mogwera ga di bolelwé. 20
- HLOGI: Kganthe go diregang?
- REBONE: Gape botshwelamare bja ka mo gae bo wele gomme tate o gare le go bo fatolla, o re o a nyaka.
- HLOGI: O nyakang?
- REBONE: Ga a re botše selo. Bjale Mahlogenolo, ke be ke rata gore lehono gona o dio mpotša nneta. 25
- HLOGI: Ke go botša nneta ya eng?
- REBONE: Ke wena o nthušitšego a ke re?
- HLOGI: Ka eng na mogwera?
- REBONE: Ka puku yela ya ... 30

**Mminorathwana**

[Lefl. 101–102]

- 13.7 Laetša tswalano gare ga:
- 13.7.1 Jemina le Rebone (1)
- 13.7.2 Hlogi le Rebone (1)
- 13.8 Na molwantšwa wa papadi ye ke mang? Fahlela karabo ya gago ka dinttha TŠE PEDI. (3)
- 13.9 Laetša mohola wa Pulamadibogo papading ye. (1)
- 13.10 Hlaloša ditiro TŠE THARO tše di laetšago semelo sa Mahunela sa bongame papading ye. (3)
- 13.11 Na mongwadi o kgonne go tšweletša thekniki ya kgegeophethogi papading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 13.12 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla ka moo mongwadi a dirišitšego polelonoši ya Mahunela morago ga go wa ga botshwelamare bja gagwe. (2)

[25]

**POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE****NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Sekaseka Morero wa papadi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]

**POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Badišiša ditsopolwa tše gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**SETSOPOLWA SA I**

MPHAKA:	(O a nwa.) A ... aa ... a. Bo tloga bo sepediša madi a mmele.	
TOKARI:	Le gona bo tonya gabotse.	
MPHAKA:	Bo tloga bo sa tšwa ka setšidifatšing.	
ROLA:	(Bo šetše bo mo swere.) Ke ra mokgomana wa moeng.	
MPHAKA:	Mong wa ka.	5
ROLA:	Dithuto le di phethile Bodikela na?	
MPHAKA:	(O senya sefahlego.) Ao, na Bodikela ke gona fela moo motho a ka rutwago dithuto tše kgolo gona?	
ROLA:	Ke be ke botšiša fela monna.	
MPHAKA:	O reng o sa re o rutilwe Bokgalaka goba Tswapo?	10
ROLA:	Go lokile o se ntshenyenye mogopoloo, ke be ke botšiša fela.	
KALA:	Le na le yunibesithi Bonwatau moo o tšwago?	
MPHAKA:	(O thomile go tšea mahlo a tšhipa.) Ke tloga ke le moditi wa gona.	
	Ga ke sa le sealogane. Ke batametše go ba rabadia.	
ROLA:	Nkane re ekwa gore ba sa ntše ba le bapotše ka dikokwane, ba le nyokolanyokola ka mongangapanne?	15
MPHAKA:	Tše ga di thibele motho go tšwetša dithuto tša gagwe pele.	
KALA:	Go bouta go na le go bouta Bonwatau moo ga gago?	
MPHAKA:	(O fela pelo o ba tsena ganong.) Se nkahlameleng. Ga le kgone go bolela ka go šielana ditlatla tenang?	20
MPHAKA:	O re re eng?	
TOKARI:	Tlogelang go hlaba lešata baisa te!	
KALA:	Moisa yo o a re roga. Ga o mo kwe wena gore o reng?	
MPHAKA:	Ke re ditlatla. O kile wa bona banna ba bolela ka nako e tee bjalo ka basadi? Ke disoso dilo tše!	25
ROLA:	(O a ema a befešwe.) O a mo kwa o sa boeletša. Rena ga re lwe le yena re mmotšiša fela dipotšišo ka ga naga yeo ya gaboo. Ge a rata go lwa le gona go lokile.	

[Letl.26–27]

- 15.1 Ka dintlha TŠE PEDI tsopola dipolelo tša Mphaka tše di laetšago moywa ntwa. (2)
- 15.2 Bontšha bokamorago bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 15.3 Efa bohlokwa bja ditšhupasefala setsopolweng se. (1)
- 15.4 Na thulano ye e tšwelelago setsopolweng se ke ya mohuta mang? Fahlela. (2)

- 15.5 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ka mo mongwadi a tlemollotšego lehuto la papadi ye. (3)
- 15.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le go se dumelwelwe ga bafaladi go swara maemo a godimo mešomong ka dinagengdiše? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

**LE****SETSOPOLWA SA J**

MPHAKA:	Ke kwa gore Letsota ke yena a hloholeletšago Ntlhore gore a re bintšhe tselewane.	
HUNADI:	Ga a ye kua, moradia yo. Ge e le yena o tsebang. Tša lapa la gagwe šedile di a šišimiša.	
MPHAKA:	O tsebe gore lešilo ge le ka hlalefa le a fetišiša. Le nape le ntšhe le bošilo bjo bja lona. Fela ga ke ba bone molato, naga ke ya bona, a ba dire se ba se ratago.	5
HUNADI:	Ge a ka se ke a mo hlokomela le go kgena leleme la gagwe o tla ikhwetša a mo nyepotše, morero wa bona wa folotša.	
MPHAKA:	Ke kelelagobedi moisa yo. O a tšea o a iša. Le boiseise bo mo swanetše.	10
HUNADI:	Ke lona. O sa re bo mo swanetše.	
MPHAKA:	Bo ka se mmušetše selo. ( <i>Mphaka o ile a sa iketlile le mosadi gwa tšwelela Morena Nkono.</i> )	
MPHAKA:	Di reng tša masa monnagešo?	
NKONO:	Di sa sasametša. Ke dimeseneke ga di hlathwe ke motho.	15
MPHAKA:	O reng wa re ke dimeseneke?	
NKONO:	Ke reng bjale warra, go lla kgati ya moditi fela. Re kokonelwa ke naga e le ya gaborena.	
MPHAKA:	Mola re le duma ge le le ka gae, wa tla wa ntšhoša ka tsela ye?	
NKONO:	Rathuto yo moswa o a re huduwa. O re tsentšhitše letšatši.	20
MPHAKA:	Nna ke be ke re kgotelele e dutšwe ke batšwabotšo ba go swana le rená.	
NKONO:	Le go rená go bjalo. Ke sa tšo tsebišwa gore go tloga išago ke tla swanelá ke go tlogela sekolo sa ka.	
MPHAKA:	Ao, lebaka keng?	
NKONO:	Ke tša mmetlašapo la tlala warra.	25
MPHAKA:	Bjale ba tla go fa se sengwe?	

[Letl. 96]

- 15.7 Laetša tswalano gare ga:
- 15.7.1 Mphaka le Nkono (1)
  - 15.7.2 Mphaka le Hunadi (1)
- 15.8 Na molwantšwa wa papadi ye ke mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 15.9 Efa molaetša wa setsopolwa se. (1)
- 15.10 Hlaloša ditiro TŠE THARO tše di laetšago semelo sa Mphaka o lebeletše bogale bja gagwe papading ye. (3)

- 15.11 Na mongwadi o kgonne go tšweletša thekniki ya kgegeophethogi papading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.12 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla ka moo mongwadi a dirišitšego polelonoshi ya Mphaka morago ga go lora mmagwe a re a tliše bana gae. (2)  
**[25]**

**POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE****LEHUFU – P Mothupi**

Sekaseka Morero wa papadi ye.

Botelele bja karabo e be mantšu a 400–450.

[25]

**POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****LEHUFU – P Mothupi**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

**SETSOPOLWA SA K****(Ke Motetema lapeng la Ntshepe)**

*(Mantšiboa a mabotse. Ge seširo se bulega re bona Ntshepe a dutše tafoleng a bala kuranta. Ntlogeleng o tšwa ka phapošeng ya go robala a swere paki ka letsogo.)*

- |             |  |    |
|-------------|--|----|
| NTSHEPE:    | (O bala kuranta)   |    |
| NTLOGELENG: | (O tšwa ka phapošeng ya bona a swere paki ka letsogo) Hee, wena Ntshepe! Ke dinomoro tša mang tše?   | 5  |
| NTSHEPE:    | (O tsoša hlogo) O ra dinomoro dife bjale, mogatšaka?   |    |
| NTLOGELENG: | (Ka bogale) Ke bolela ka tše o di fihlilego ka mo morabeng wa paki!  |    |
| NTSHEPE:    | (Ka go iketla) Nke o di tliše mo ke di bone.   |    |
| NTLOGELENG: | O di bona ge di dira eng? A ke re o a di tseba.  |    |
| NTSHEPE:    | (O homola sebakanyana a beile monwana molomong)  | 10 |
| NTLOGELENG: | Bjale o homoletše eng? A o sa nagana go tlo mpotša maaka?  |    |
| NTSHEPE:    | Aowa, mogatšaka, dinomoro tše o bolelago ka tšona ke tša Lerato. O nneile tšona mesong ge ...  |    |
| NTLOGELENG: | (O mo tsena ganong ka bogale) Ga o na dihlong, monna tena! Kgane ebile o a di tseba gore ke tša mang?  | 15 |
| NTSHEPE:    | Ke sa di tsebe ke itšeng mola di neilwe nna?   |    |
| NTLOGELENG: | Ke kgale ke go bona gore o na le mathaithai, Ntshepe. E sa le gore re tle mo Motetema ga o sa swarega.   |    |
| NTSHEPE:    | Aowa, mmagwe, dinomoro tše o bolelago ka tšona ke tša Lerato. O nneile tšona mesong ge ...   | 20 |
| NTLOGELENG: | Bjale ge o ile wa mo ruta, o go neelang dinomoro tša mogala?   |    |
| NTSHEPE:    | Mogatšaka, Lerato o šoma lebenkeleng la diphahlo kua Groblersdal. O nneile dinomoro tše gore ke fele ke mo leletša ge ke ...                   |    |
| NTLOGELENG: | Tlogela kua! O re o dira mang setlaela sa gago?  |    |
| NTSHEPE:    | Wena o tshwenya ka go ntsena ganong ke sa bolela.  | 25 |
| NTLOGELENG: | A ke re ke a kwa gore o thoma maaka a matala.  |    |
| NTSHEPE:    | Gomme ke go botša nnete, mogatšaka, dinomoro tše o bolelago ka tšona ke tša Lerato. O nneile dinomoro tše gore ke fele ke mo leletša ge ke ... |    |

[Letl. 4]

- 17.1 Ka dintlha TŠE PEDI tsopola dipolelo tša Ntlogeleng tše di laetšago moywa ntwa. (2)
- 17.2 Bontšha bokamorago bja diteng tša setsopolwa se. (1)
- 17.3 Efa bohlokwa bja ditšupasefala setsopolweng se. (1)
- 17.4 Na thulano ya setsopolweng se ke ya mohuta mang? Fahlela. (2)
- 17.5 Ka dintlha TŠE THARO hlaloša ka mo mongwadi a tlemollotšego lehuto la papadi ye. (3)
- 17.6 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le maitshwaro a Ntlogeleng papading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

**LE****SETSOPOLWA SA L**

MOOKI:	Gona ga go kwešišege gore ke mang yo a go bešitšego, ngwanešo.
LERATO:	A ga o iše taba ye maphodiseng?
MOOKI:	Maphodiseng gona nka se kgone, Mooki. Ga ke nyake go hlwa ke tsenya monna wa ka mahlo a batho.
LERATO:	A ga o tšhoge gore o tlo fetša a go bolaile? 5
MOOKI:	Bokaone a mpolaye go na le gore ke mo swariše. Le gona ge a mpolailo o tla ba a nkutšišitše mathata a mantši. ( <i>Setunyana</i> ) Ke tloga ke rata monna yola, Mooki.
LERATO:	Go mo rata o ka no ba o mo rata, eupša lerato leo le tlo fetša le go išitše ga maotwanahunyela. 10
MOOKI:	Lebitla la mosadi ke bogadi, Mooki. Le nna ke tlo no inama sa ntshela. Mohlomongwe le go fetoga o tlo fetoga.
LERATO:	Ditaba tša gago ke a di kwa, mohumagadi. ( <i>Go tsena Monamudi</i> ) ebole moeng wa gago šole o tla mono go rena. Enwa dihlare tše ke le šuthelele. ( <i>O a mo nweša</i> ) Nna ke sa bona balwetši ba bangwe. 15 ( <i>O kgorometša koloyana ya gagwe.</i> )
MONAMUDI:	Ke a leboga, Mooki.
LERATO:	( <i>O fihla go Lerato</i> ) Dumela, Lerato mogwera.
MONAMUDI:	Agee, Monamudi, go bjang? 20
LERATO:	Molato ga o gona, mogwera. Wena o tsoga bjang?
MONAMUDI:	Aowa, go kwagalala bokaone, mogwera.
LERATO:	Nke o kaonafale mogwera. ( <i>O ntšha dienywa</i> ) Ke go tletše le dienywa šedi, o tlo sohlasohla.
MONAMUDI:	Ke a leboga, mogwera. Di bee mo godimo ga tafolana.
LERATO:	( <i>O di bea godimo ga tafolana.</i> ) A Radithekisi o ile a tla a go hlola? 25
MONAMUDI:	Aowa, mogwera, ke sa le ke kgaogana naye nakong ya ge re elwa. ( <i>O tlabegeile</i> ) O nyaka go mpotša gore a se a tle le gatee.

[Let: 35]

- 17.7 Laetša tswalano gare ga:
- 17.7.1 Lerato le Monamudi (1)
  - 17.7.2 Radithekisi le Lerato (1)
- 17.8 Na molwantšwa wa papadi ye ke mang? Fahlela karabo ya gago ka dinttha TŠE PEDI. (3)
- 17.9 Efa molaetša wa setsopolwa se. (1)
- 17.10 Hlaloša ditiro TŠE THARO tseo di laetšago semelo sa Radithekisi o lebeletše lenyatšo la gagwe papading ye. (3)
- 17.11 Na mongwadi o kgonne go tšweletša thekniki ya kgegeophethogi papading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.12 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla ka moo mongwadi a dirišitšego polelonoši ya Ntlogeleng ka morago ga ge Ntshepe a se no mmotša gore a se ke a mo hwetša ka gae ge a boa. (2)  
**[25]**

<b>PALOMOKA YA KAROLO YA C:</b>	<b>25</b>
<b>PALOMOKA YA TLHAHLOBO:</b>	<b>80</b>